

NA DE BEZUINIGINGEN

Publieke waarden op de huwelijksmarkt

De bezuinigingen op de publieke media en op de kunsten gaan door. Daar wordt in beide sectoren heel verschillend op gereageerd. Ook het Mediafonds levert in, en moet over een fusie gaan nadenken.

Door Hans Maarten van den Brink

De regering en de Kamer hebben gesproken. Op een hete dag in juni werd in Den Haag aan de hand van twee nota's het beleid voor de Media en de Kunsten behandeld en afgehamerd. Maandenlang hadden kunstenaars en kunstliefhebbers gediscussieerd en geprotesteerd, wat uitmondde in een nachtelijke mars van Rotterdam naar Den Haag en een demonstratie die uiteindelijk door de Mobiele Eenheid bij het parlementsgebouw op fotogenieke wijze uiteen werd geslagen. Bezorgde omroepmedewerkers waren er niet, op die dag in Den Haag, behalve van de Wereldomroep (die zo goed als geheel verdwijnt).

Actiebereidheid

Toch wordt op de Publieke Omroep en op de bijdrage van de Rijksoverheid aan cultuur hetzelfde bedrag bezuinigd: op elk 200 miljoen. Ook de gevolgen zijn vergelijkbaar, al zullen ze pas over twee tot drie jaar in volle omvang te merken zijn: minder geld voor talentontwikkeling en experiment, een minder gevarieerd aanbod voor het publiek, minder werk voor zelfstandige makers en ontslag voor honderden medewerkers in vaste dienst, zowel bij de Publieke Omroep als bij kunstinstellingen.

Het verschil in actiebereidheid laat zich lastig verklaren. In de discussie over de bezuinigingen op de kunsten trokken de belangenbehartigers voor een groot deel gezamenlijk op en verzonnen alternatieven, die overigens soms wel tegenstrijdig waren. Maar het ging daarbij niet alleen over de makers en wat zij wilden, ook het belang van het publiek kwam steeds aan de orde. In het debat over de publieke omroep stond traditiegetroouw de organisatievorm van

Wereldomroep zet etalagepoppen in bij een protestactie in Den Haag, 27 juni 2011. Foto: Marcel Scheffers

het Hilversumse bestel op de voorgrond en niet zozeer de aard van de programmering of de betrokkenheid van de luisteraars en de kijkers.

Behalve dan wanneer die betrokkenheid te maken had met het lidmaatschap van een omroepvereniging. Terwijl er in de kunstwereld geen principiële bezwaren bestaan tegen de gedachte dat bezoekers aan een concert of toneelvoorstelling een behoorlijke eigen bijdrage moeten betalen voor elk kaartje en er alom werd gepleit voor het oprichten van vriendenverenigingen en crowdfundingen werden gezocht, bracht het voornemen van minister Van Bijsterveldt om de minimumprijs

voor het lidmaatschap van een omroepvereniging te verhogen in Hilversum een storm van verontwaardiging teweeg. TROS-directeur Peter Kuijpers verwoordde het aldus: "Door 15 euro per jaar te vragen is lid worden van een publieke omroep alleen nog maar weggelegd voor mensen met een dikke portemonnee." En ledenaantallen zullen volgens het kabinet ook in de toekomst bepalend zijn voor de verdeling van zendtijd en overheidsgeld.

Huwelijksmarkt

Al eerder had de minister bekend gemaakt dat zij het aantal omroeporganisaties terug wil brengen van eenen-

twintig tot maximaal acht. Vóór het debat in de kamercommissie leken de omroepen daar ook door middel van een reeks van fusies toe bereid. Die bereidheid verdween zodra duidelijk was geworden dat de minister daartegenover geen financiële bonus wilde stellen van de door de betrokken omroepen gewenste hoogte, en ook de bevoegdheden van de zendercoördinatoren niet wilde inperken. De fusiegesprekken zijn inmiddels stopgezet, maar de minister heeft aangekondigd goedschiks of kwaadschiks te zullen doorzetten. De huwelijksmarkt in Hilversum gaat deze herfst dus zijn tweede ronde in. Als dat geen bevredigend resultaat oplevert en er geen juridische middelen blijken te zijn om fusies af te dwingen, zou de minister met ingang van de nieuwe concessieperiode bijvoorbeeld ook, naast de twee taakomroepen NTR en NOS, eenvoudigweg de zes omroepverenigingen zentijd kunnen toedelen met het grootste ledenaantal. De ledenwervingscampagnes die inmiddels alweer zijn begonnen hebben daarom soms een apocalyptische toon. Wordt het dan toch nog een hete herfst in Hilversum?

Besparingen

Het zijn intussen niet die fusies zelf die veel geld opleveren. Volgens de onderzoekers van de Boston Consultancy Group, die dit voorjaar onderzoek deden naar mogelijke besparingen bij de Publieke Omroep, worden daardoor de kosten slechts met enkele miljoenen gereduceerd (zie kader). Minder programma's maken en binnen die programma's meer samenwerken levert een veelvoud op. Langere afleveringen van programma's, minder drama en documentaire van eigen bodem en meer in het buitenland aankopen. Dat zijn de belangrijkste maatregelen die BCG voorstelt. En daarover lijkt dus in het geheel nog geen discussie te zijn ontbrand, terwijl de forse bezuinigingen op de Wereldomroep en het Muziekcentrum van de Omroep, behalve door de betrokkenen zelf, door iedereen lijken te worden geaccepteerd.

Nieuwe media

Inhoudelijk is er nog een andere maatregel die, zij het vooral achter de schermen, veel discussie heeft losgemaakt. Die betreft niet zozeer het huidige programma-aanbod en de te bezuinigen miljoenen, maar de toekomst van de publieke omroep. Digitale verspreiding van programma's en steeds meer on-demand functies zijn het voorland voor alle media. Daarover is iedereen het eens. Maar juist de nieuwe mediadiensten van de omroep zouden volgens het kabinet sterk moeten worden ingeperkt. Een gezamenlijke lobby van onder meer de commerciële zenders, de vereniging van

kabelbedrijven en de dagbladuitgevers heeft daar sterk voor gepleit en, deels, zijn zin gekregen. Het is duidelijk dat dit verbond een financieel belang heeft bij het kortwieken van nieuwe activiteiten: consumenten brengen steeds meer tijd door op internet en daar vallen dan ook steeds meer advertentie-inkomsten te verkrijgen. Maar ook hier mag de vraag gesteld worden of het publieke belang, de kwaliteit en het bereik van programma's, van een onafhankelijke nieuwsvoorziening of artistiek hoogwaardige producties, wel gediend is met deze maatregel.

Mediafonds

Ook het Mediafonds, tenslotte, ontkomt niet aan bezuinigingen die oplopen tot bijna twee miljoen in 2015. Dit najaar al moeten de regelingen voor games en videoclips, die tot dusver werden uitgevoerd met het Fonds BKVB, samen met een nieuw op te richten fonds voor de creatieve industrie worden voortgezet. Daarnaast wil de minister op termijn een fusie van de twee stimuleringsfondsen binnen haar mediabegroting, het Fonds voor de Pers en het Mediafonds. Al eerder werd het voornemen bekend om een onderzoek te doen naar de voor- en nadelen van zo'n samengaan.

Beide fondsen geven subsidies aan mediaorganisaties voor projecten van maatschappelijk belang. Het Persfonds doet dat echter vooral aan private ondernemingen met als doel hun exploitatie te verbeteren en de journalistieke pluriformiteit te bevorderen; het Mediafonds ondersteunt in de eerste plaats publieke organisaties met het oog op de culturele waarde van hun programma's. Er zijn dus flinke verschillen in doel en werkwijze van beide fondsen, zij het dat beider werkterreinen door de al genoemde nieuwe media-ontwikkelingen wel dichterbij elkaar zijn gekomen en soms zelfs overlappen.

De aangekondigde studie bleek in juni door de minister heel kortdaat te zijn omgezet in een opdracht. Ook voor het Mediafonds kwam dit als een verrassing. Het heeft de wens tot een fusie nooit gekoesterd en zelf ook geen initiatieven in die richting genomen. Maar gezien de vele pijnlijke processen (waaronder ook vele gedwongen huwelijken) die zich in de wereld van cultuur en media afspelen, zou het van een enigszins wereldvreemde en zelfs arrogante houding getuigen wanneer het fonds het gesprek met de beoogde partner dit najaar niet open zou aangaan. Het zal niemand verbazen dat daarbij niet bestuurlijke structuren en historische posities maar het belang van publieke waarden in de media, de inhoud dus, het uitgangspunt zal zijn.

Hans Maarten van den Brink is directeur van het Mediafonds.

Bezuinigingen: de Cijfers

Minister van Bijsterveldt (OCW) presenteerde in juni haar voorstel voor de bezuiniging van **200 miljoen** op de mediabegroting.

- Het leeuwendeel daarvan moet in 2015 komen van de landelijke publieke omroep: **127,3 miljoen** op een totaal kostenbedrag (in 2010) van 848 miljoen.
- De rest wordt opgebracht door de Wereldomroep en Andere organisaties, waaronder ook het Mediafonds. Als de bezuiniging niet kan worden gerealiseerd zonder kwaliteitsverlies, dan zal er een net moeten verdwijnen.
- Binnen de Mediabegroting is een 'indirecte' financiële stroom via het Mediafonds en het CoBO-fonds (in 2010: **31 miljoen**) voor het maken van specifieke programma's. De bezuiniging op het Mediafonds loopt op tot 1,96 miljoen in 2015.
- Door de fusie van omroepen - van 21 naar 8 - zullen **600 banen** verdwijnen.
- De besparing op **overhead** maakt maar **34 miljoen** van de 127 uit.
- De meeste winst komt van 'het primaire proces', het maken van programma's. Daar gaat **88,7 miljoen** vanaf; de omroepverenigingen verliezen samen **61,2 miljoen**.
- Opmerkelijk is dat het bedrag voor nieuws- en sportrechten van **72 miljoen** (WK, OS, Champions League, Eredivisie) onveranderd blijft.
- Besparingen zijn vooral te boeken in het aankopen van **meer buitenlands materiaal**. De Nederlandse PO zendt daar veel minder van uit dan andere West-Europese landen (12% resp. 23%) terwijl een uur 'aankoop' gemiddeld 65% goedkoper is dan een uur eigen productie.
- Verdere besparingen: minder 'kortlopende titels', langere series, redacties langer aan het werk, beperking van de opnametijd (camera-uren) per programma, werk met kleinere ploegen, meer voormontage (zonder editor), het uitstellen van nieuwe technologieën.
- Minder 'titels' betekent tevens minder **administratie**, minder **personeelsmutaties** en minder **PR**.
- De bezuinigingen moeten leiden tot meer continuïteit in de programmering ('Rust op schema'), betere herkenning van programma's door de kijker, en verhoogde efficiëntie (huisvesting, ICT, communicatie).